

Täysistunto

Perjantai 24.4.2020 klo 14.15—15.21

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 58/2020 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 6/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kontula.

Keskustelu

14.16 **Anna Kontula vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessähän ehdotetaan starttirahan pidennystä 12:sta 18 kuukauteen tilanteissa, joissa koronan vuoksi se vuoden starttiraha ei tunnu aloittelevalla yrittäjälle riittävän, ja samaten siinä tehdään useita pieniä helpotuksia työttömyysturvan ehtoihin. Muutokset ovat kaikki määräaikaisia.

Työ- ja tasa-arvovaliokunta tervehtii ilolla hallituksen esitystä ja lisää siihen seuraavaa:

Hallituksen esityksen yhteydessä verkkoilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi on havaittu niin monimutkaiseksi, että siitä syntyy tahattomia laiminlyöntejä, eli nyt kun on paljon tullut kokemattomia työttömiä työnhakijoita sinne verkkoon, niin kaikki eivät ole kyenneet tätä esterataa suorittamaan ja ovat sitten jääneet ilman työttömyysturvaa. Nyt tätä ongelmaa korjataan lailla, koska tietojärjestelmän korjaaminen olisi ollut niin paljon hitaampi väylä, mutta valiokunta haluaa huomauttaa, että tämä järjestelmän monimutkaisuus ei katoa mihinkään koronan päättyessä ja että siihen on löydettävä jatkossa pysyvämpi ratkaisu.

Samaten valiokunta huomauttaa siitä, että kun nyt tässä koronan aikaan tehdään paljon pieniä muutoksia työttömyysturvan ehtoihin, järjestelmä monimutkaistuu ja sen hallitseminen vaikeutuu entisestään, ja tämä edellyttää päättäväistä, johdonmukaista ja laaja-alaista tiedotusta sekä kohderyhmälle että laajemminkin yhteiskuntaan.

Edelleen valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä lyhytkestoisien opintojen viivästymisestä koronan takia ei rangaistaisi tilanteessa, jossa opinnot ovat alkaneet ennen 15.3. Valiokunnan mielestä opinnot voivat koronasta johtuvasta syystä viipyä myös silloin kun ne on aloitettu 15.3. jälkeen, ja valiokunta esittääkin, että muutos ulotetaan koskemaan myös koronan aikana aloitettuja opintoja.

14.18 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Haluan todellakin hallitusta kiittää etenkin tästä starttirahahommasta. Oli todella hieno juttu, että saadaan starttiraha nostettua 12:sta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2020 vp

18 kuukauteen, koska on sanomatta selvää, että etenkin jos noin vajaa vuosi sitten yritys on laitettu pystyyn ja tässä koronan tilanteessa tulisi se tilanne, että starttiraha loppuu ja ovatkin hommatkin loppuneet samalla, niin sehän tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että joudutaisiin lopettamaan koko yritys. Esitän hallitukselle kiitoksen tästä esityksestä.

14.19 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Äsken puhuin valiokunnan puheenjohtajana ja nyt sen ainoana vasemmistoliittolaisena jäsenenä. Yli kymmenen vuotta olen tässä salissa ja monella, monella muulla agendalla puhunut meidän sosiaaliturvabyrokratian monimutkaisuudesta ja kafkamaisuudesta. Tämä puhe on pääsääntöisesti kaikunut kuuroille korville, eikä se ole aiheuttanut käytännössä minkäänlaisia reaktioita.

Nyt kun me sitten olemme koronan seurauksena tilanteessa, jossa vähän parempaakin väkeä joutuu työttömyysturvaan ja joutuu suorittamaan niitä samoja tehtäviä, joita tässä ovat joutuneet normaalityöttömät vuosikausia tekemään — usein ihmiset, jotka ovat osatyökyvyttömiä, usein ihmiset, joilla on erilaisia elämänhallinnan ongelmia, lähes aina ihmiset, jotka ovat jonkinlaisessa kriisissä työttömäksi joutumisen seurauksena — nyt kun sinne on tulossa ihmisiä, joidenka taidot käyttää verkkoa ja selviytyä tästä hakemusrumbasta ovat huomattavasti paremmat kuin normaaliolojen työttömien massan taidot, niin nyt sitten tässä tilanteessa me pystymme viikoissa muuttamaan lakia niin, että sitä sosiaaliturvabyrokratiaa helpotetaan.

Minun nähdäkseni tämä kertoo kyllä varsin ikävästä asenneongelmasta työttömiä kohtaan tässä yhteiskunnassa ja siitä, mitenkä työttömien kiusaaminen on legitiimiä ihan toisella tavalla kuin muiden ihmisryhmien kiusaaminen meidän yhteiskunnassamme ja meidän poliittisessa kulttuurissamme. Tämä asenneongelma on myös verraten hyvin dokumentoitu sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa, joten tämä ei suinkaan ole ainoa esimerkki siitä, mutta minä olen tuhtunut siitä, että tämä on niin syvällä meidän järjestelmässämme, että se vaikuttaa myös meidän lainsäädäntötyöhön.

Minun nähdäkseni on äärimmäisen tärkeätä, että nyt ymmärretään ottaa tämä vakavasti ja jatkossa lähdetään siitä, että työttömien kohdalla ihmisten kohteleva ja kansalaisten kohteleva toteuttaa samoja pelisääntöjä ja samoja kohtuuden ehtoja kuin yhteiskunnassa muidenkin kohdalla toteutetaan.

14.21 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset hallitukselle, että tämä esitys on tehty, ja toiseksi kiitokset työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnalle, että ovat näin nopeasti tähän reagoineet.

Tämä on aito ongelma, ja tämä on nyt aito ongelma ihan tavallisille ennen kaikkea yksinyrittäjille, joista me olemme paljon täällä puhuneet, jotka eivät tämän byrokratian läpi tahdo päästä, eivät millään, erityisesti kun he yrittäjinä eivät aikaisemmin ole olleet vastaavien tukimuotojen piirissä. Näissä tukimuodoissa kaavakkeet on tehty siihen formaattiin, että on ikään kuin normaali työtön työnhakija, ja tässä kohdassahan se ei toimikaan. Ja niin on järkevää, että täällä on muun muassa, että tämä työsuunnitelma nyt poistetaan, koska työsuunnitelma on useimmilla näillä yksinyrittäjillä se sama: haluan ylläpitää pientä yritystäni, jonka tulopohja on pudonnut tässä. Tässä on ihan järkevää, että semmoista työsuunnitelmaa ei tarvitse toistaa toistamistaan. Kaavake on poikkeuksellisen ongelmallinen tuossa sähköisessä muodossa. Siinä mielessä täytyisi olla muitakin formaatteja.

Meillä on byrokraattisten esteiden lisäksi vielä kielieste, koska hyvin monet yksinyrittäjät, pienyritykset ovat itse asiassa ulkomaalaistaustaisia, ja tämä on maahanmuuttajaväes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2020 vp

töön kuuluville ihmisille ongelma tällä hetkellä. Kun täällä äsken valiokunnan puheenjohtaja totesi sen, että tässä tiedottamisen tarve on suuri, mihin valiokunta vetoaa: niin onkin. Huolehditaan tämä tiedottaminen myöskin ei ainoastaan suomen ja ruotsin kielellä vaan vähintäänkin englanniksi, mielellään myöskin venäjäksi, koska niin monet yksinyrittäjät tässä tilanteessa ovat heittäneet kirveen kaivoon ja todenneet, että emme me tätä tukea voi saada, ei onnistu, tämä järjestelmä ei toimi. Tässä on erittäin suuri tarve nyt auttaa näitä pieniä yrityksiä sillä tavalla, että me pystymme ylläpitämään niiden jatkon.

14.23 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kontula käytti kaksikin erittäin hyvää puheenvuoroa ja nosti esiin kyllä vakavan ongelman: sosiaaliturvan hakemisen ja myös tässä tapauksessa tämän työnhaun verkkopalvelun monimutkaisuuden ja vaikeakäyttöisyyden, johon hän on kiinnittänyt huomiota jo aiemminkin. Ajattelen, että nämä kokemukset, joita nyt on kerätty ja jotka ovat ikään kuin nousseet vielä erityisellä tavalla päivänvaloon, kun tämä käyttäjäkunta on laajentunut, on kyllä syytä ottaa vakavasti. Nyt kun meillä sitten sosiaaliturvaa uudistetaan, niin tässä yhteydessä olisi erittäin arvokasta, että nämä kokemukset huomioitaisiin. Tämä koronaepidemia-aika on tullut nyt tähän ikään kuin melkoiseksi jonkinlaiseksi näyteikkunaksi suorastaan näille tähän kokonaisuuteen liittyville ongelmille ja vaikeaselkoisuudelle ja vaikeakäyttöisyydelle, ja niihin täytyisi löytää pysyvämpiäkin ratkaisuja.

14.25 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Minä haluaisin kiittää hallitusta ja valiokuntaa myös tästä esityksestä, ja aivan niin kuin tässä aiempi puhuja mainitsi, niin kiitokset myös edustaja Kontulalle oikein hyvistä puheenvuoroista. Kun byrokratian rattaissa monet työtömät ja osatyökykyiset, monet heikompiosaiset ovat joutuneet vuosia, vuosikymmeniä taistelemaan ja nyt tämä asia nousee tällä tavalla nopealla aikataululla esiin, kun laajempi ihmisjoukko joutuu tämän saman byrokratiarattaan koukeroihin, niin on tietysti ikävää, että nyt tässä ollaan tätä muuttamassa, mutta sanotaanko nyt niin, että jos koronaepidemia tiristää ehkä jotakin hyvää eteenpäin meneväksi, niin olkoon se sitten kuitenkin hyvä asia. Jo aikoja, aikoja olemme puhuneet siitä, että vaikka digitalisaatio ja nämä automatisaation mahdollisuudet tuovat paljon hyvää, niin se tietty yksinkertainen väylä, jolla päästään myös kasvotusten hoitamaan asioita, pitää kyllä säilyttää näissä eri sektoreiden toimipisteissä.

Starttirahan enimmäiskeston pidentäminen siitä vuodesta puoleentoista on erittäin, erittäin tarpeellinen ja hyvä muutos, samaten kuin tämä, että työnhaun voimassaolo ei keskeydy, vaikka siellä joitakin kyselyitä ei olla asianmukaisesti voitu määrääjassa toteuttaa tai sitten tiettyjä opiskeluasioita siihen tulee mukaan. Nämä ovat oikein hyviä ja tarpeellisia muutoksia.

Tietysti kaiken kaikkiaan tuolla tulevaisuusvaliokunnassa me olemme paljon myös puhuneet yhteiskunnan nopeasta muuttumisesta, siitä, mitä kaikkea se tuo tullessaan: mitä hyvää, mitä mahdollisuuksia tämä digitalisaatio tuo, mutta mitä haasteita se myös tuo tullessaan. Kyllä tietyllä tavalla kerta toisensa jälkeen olen itse terveydenhuollon ammattilaisena ja paljon myös sillä sosiaalipuolen sektorilla työtä tehneenä alleviivannut tätä tiettyä yksinkertaista mahdollisuutta myös siihen, että pitää päästä virkailijan kanssa kasvotusten hoitamaan asioita ja saamaan tarvittavaa tukea, ja jos haasteita on byrokratiasta johtuen, niin ne eivät sitten kuitenkaan saisi koitua hakijan haitaksi. Sillä tavalla joustavuutta ja in-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2020 vp

himillisyyttä näihin asioihin on kyllä korkea aika saada. Kiitoksia hallitukselle ja valiokunnalle.

14.27 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Korjaan vielä edustaja Kiljusen esittämän lausuman, koska siinä oli asiavirhe:

Kaikki, jotka kirjautuvat näihin rekistereihin, ovat työnhakijoita. Kaikki, jotka haluavat myös työttömyysturvaa, ovat työttömiä työnhakijoita. Tämä pätee myös yrittäjiin, ja yrittäjät eivät ole mitenkään erikoisasemassa suhteessa muihin sen suhteen, että järjestelmä olisi jotenkin heille erityisen hankala. Meillä on muun muassa 5 000 ihmistä, jotka ovat todistetusti ja kiistatta täysin työkyvyttömiä — eivät siis osatyökykyisiä vaan täysin työkyvyttömiä, siellä on mukana jopa saattohoidossa olevia ihmisiä — ja jotka joutuvat kirjamaan sinne järjestelmään olevansa työttömiä työnhakijoita saadakseen oman perusturvan. Siis jopa saattohoidossa oleva ihminen voi meidän järjestelmässä joutua ruksimaan olevansa työtön työnhakija saadakseen perusturvaa. Kyllä tällaisessa järjestelmässä ongelmat ovat huomattavasti laaja-alaisempia eivätkä johdu vain siitä, että jokin uusi ryhmä, yrittäjät — jotka muuten eivät ole työttömyysturvalle uusi ryhmä — tulee sen piiriin.

Se, mikä erottaa yrittäjät muista, on se, että heillä on olemassa etujärjestö, jota kuunnellaan. Sen takia kun laaja joukko yrittäjiä — ja vähän paremmassakin asemassa olevia yrittäjiä — joutuu kahlaamaan sen järjestelmän läpi, silloin yhtäkkiä herätään huomaamaan, että ai, tämä systeemi onkin ihan järjetön. Mitään muuta varsinaista isoa eroa tässä ei ole suhteessa kaikkiin niihin muihin, jotka vuosien aikana ovat tätä järjestelmää joutuneet käyttämään ja joiden luottamus ihan tutkitusti järjestelmää kohtaan on erittäin huono — ja miksipä ei olisi, kun käyttävät tätä järjestelmää?

14.29 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minun on tässä turha ruveta viisastelemaan siitä, kuka on oikeassa ja kuka on väärässä, mutta olen ymmärtänyt tämän prosessin sillä tavalla, että aikaisemmin yksityisyrittäjä, jolla on oma yritys, yrityksen tulotason rojauttaessa ei ole voinut ilmoittautua työttömäksi ja ylläpitää yritystään edelleenkin ja olla samanaikaisesti työnhaussa. Me olemme mahdollistaneet uudella lainsäädännöllä sen, että yksityisyrittäjä voi pitää yritystään edelleenkin ja jatkaa työskentelyä sen puitteissa, ja tämä on se uusi peruste, joka on käsitykseni mukaan nyt näillä uusilla tilapäistoimilla tähän tehty, ja siinä suhteessa yksityisyrittäjä käsitykseni mukaan poikkeaa muista työttömistä työnhakijoista, eli hän voi ilmoittautua itse oman yrityksensä ylläpitäjäksi jatkossakin ja silti saada työmarkkinatukea. Olen ymmärtänyt, että tämä on se tilanne — voi olla, että olen täysin väärässä, kun en istu työ- ja tasa-arvovaliokunnassa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 58/2020 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.